

УДК 050:316.77

РОЛЬ ЗБІРНИКА НАУКОВИХ ПРАЦЬ «ТЕХНОЛОГІЯ І ТЕХНІКА ДРУКАРСТВА» У СИСТЕМІ НАУКОВО-ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

© В. Є. Сошинська, ст. викладач, НТУУ «КПІ», Київ, Україна

В статье рассматривается роль сборника научных трудов Издательско-полиграфического института Национального технического университета Украины «КПИ» в системе отечественной и международной отраслевой научно-профессиональной коммуникации.

The article examines the role of collections of scientific works, Publishing and Printing Institute, National Technical University of Ukraine «KPI» in the domestic and international industry research and professional communication.

Постановка проблеми

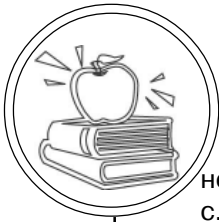
Комунікації в науці — це складна соціально-інформаційна система. Вони є специфічною формою соціальних відносин, за яких відбуваються обмін інформацією, професійна взаємодія і взаємне стимулювання наукової діяльності. У системі наукової комунікації кожний канал має свої специфічні властивості і призначений для виконання певних функцій.

Наукові журнали та збірники вважаються найбільш вдалим засобом наукової комунікації як джерела наукових ідей, теорій, результатів досліджень. Вони слугують критичному розгляду нових гіпотез, поширенню нових знань, розповсюдженню наукової інформації та науковому спілкуванню в цілому. Тому аналіз ефективності фахових комунікацій у видавничо-поліграфічній сфері та книгорозповсюдженні має засновуватися на ґрунтовному вивченні на-

уково-професійних періодичних видань.

Аналіз попередніх досліджень

Серед вітчизняних дослідників, які вперше створили системне уявлення про наукові комунікації, велика заслуга належить російським вченим А. І. Михайлову, А. І. Чорному, Р. С. Гіляревському, які започаткували новий етап у розвитку уявлень про наукові комунікації — інформаційно-системний. Однією з класичних вітчизняних праць з теорії наукової комунікації є їх монографія «Научные коммуникации и информатика» (1976), в якій в окремому розділі подано визначення і характеристику основних процесів наукової комунікації [1]. Фахівці вважають, що традиційно структура наукових комунікацій містить 65 % наукової літератури, 12–15 % — особистих зв'язків, 10–15 % — наукових форумів, 5–10 % —

неопублікованих матеріалів [2, с. 71].

На думку Г. В. Шемаєвої, періодичні видання відіграють визначальну роль у процесі наукової комунікації і засновуються вони, передусім, за дисциплінарною чи галузевою ознакою. Вони мають перевагу в науковому співтоваристві внаслідок того, що публікація в журналі дозволяє вченому брати участь у наукових дискусіях, заявляти пріоритет на наукове відкриття, одержувати доступ до необхідної наукової інформації [3, С. 74].

Наукові журнали сприяють утвердженню пріоритетних цілей науково-дослідницької діяльності, дозволяють знайомитися із перебігом певних наукових досліджень ще до їхнього завершення, сприяють розвиткові науки, забезпечуючи оперативну актуалізацію наукових доробок, слугують своєрідним науковим форумом для безперервної критичної оцінки наукових гіпотез і теорій [4, С. 8].

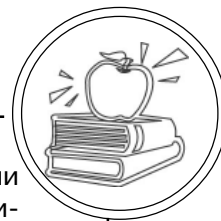
Як зазначає В. С. Пашкова, фахові журнали знайомлять із професійною культурою, надаючи уявлення про структуру професії, її цінності, складності та рушійні сили. Вони є важливими для формування професійної свідомості нових членів професії, для їхньої освіти й поінформованості, а також являють собою цінне джерело отримання нової інформації, оновлення професійних знань [5, С. 277].

О. Ф. Коновець дотримується тієї концептуальної точки зору, що наукові періодичні видання сприяють міждисциплінарному

спілкуванню вчених, а популяризація знань є важливим комунікативним процесом. Він вказує, що сучасна наукова і науково-популярна періодика має високі комунікативні можливості для активізації наукової діяльності, адже стала важливою складовою науково-інформаційної системи, покликаної забезпечити комунікацію між вченими, функціонування циклу «Наука—техніка—виробництво», упродовження інновацій [6].

Грунтовне вивчення еволюції наукового журналу та його нового виду — електронного — здійснене у дисертаційному дослідженні та монографії Т. О. Ярошенко. Вона розглянула передумови, особливості та загальні тенденції розвитку наукового журналу як важливого засобу наукової комунікації та обґрунтувала зумовленість появи електронного журналу технологічними, економічними та іншими факторами розвитку людської цивілізації. Поява електронного журналу позитивно вплинула на основні функції наукового часопису, надала їм нових переваг, зокрема, в оперативності та зручності пошукових можливостей. Тому електронний науковий журнал нині не лише виступає вдалою альтернативою своїй друкованій формі, але й починає домінувати у моделях розповсюдження наукової інформації [7].

Що стосується фахових видань у видавничо-поліграфічній сфері, то історію створення спеціалізованого часопису «Друкарство» розглядає у своїй статті М. Макуха [8], а функціо-

нування даного періодичного видання у період 1994–2003 рр. досліджує Т. П. Сухацька [9]. Огляд періодичних видань з питань видавничої справи і редагування було зроблено в публікації І. Л. Побідаш та Г. Борисовської [10]. Основні засади функціонування фахового часопису для видавців в контексті розвитку сучасної видавничої справи розглядає в своєму дисертаційному дослідженні Л. Й. Дмитрів. Вона вказує, що хаотичність та нечисленність публікацій тематичних досліджень, які вміщуються нині на шпальтах наукових збірників, не дає змоги стабільно забезпечувати потреби видавничої справи як галузі. Це вимагає створення єдиного часопису, який би був розроблений фахівцями для фахівців та продовжив видавничі традиції фахових періодичних видань [11].

Мета роботи

З огляду на важливість ролі наукових періодичних видань у системі комунікацій фахівців видавничо-поліграфічної та книготорговельної сфери, необхідно вивчити вплив збірника наукових праць «Технологія і техніка друкарства» на розвиток галузевої науково-практичної комунікації.

Результати проведених досліджень

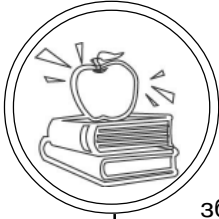
Збірник наукових праць «Технологія і техніка друкарства» (Technology and technique of typography) засновано Видавничо-поліграфічним факультетом (нині — Видавничо-поліграфічний інститут) Національного

технічного університету України «Київський політехнічний інститут» (НТУУ «КПІ») і включено до переліку наукових фахових видань України в галузі технічних наук.

Збірник є не лише офіційним виданням Видавничо-поліграфічного інституту (ВПІ), його мета — поширення науково-практичного досвіду і обмін інформацією з актуальних проблем видавничо-поліграфічної галузі.

Як зазначено у вступному слові до першого номера журналу ректора НТУУ «КПІ» Михайла Згуровського, вихід у світ першого числа фахового збірника — це вагома подія у житті не тільки університету, але й у житті країни. Новий фаховий збірник стане у нагоді багатьом: від студента до науковця, від друкаря до керівника друкарського підприємства [Технологія і техніка друкарства. — 2003. — Вип. 1. — С. 3].

За визначенням головного редактора наукового збірника, директора ВПІ НТУУ «КПІ», д.т.н., професора П. О. Киричка, тематична спрямованість збірника — висвітлення теоретичних і практичних досягнень вітчизняної та зарубіжної науки в галузі методів та засобів друку, розгляд проблем та перспектив розвитку технології, матеріалів та техніки видавничої справи, поліграфії та поширення видань і розробка нової техніки та технологічних процесів поліграфічного виробництва, економічна стратегія галузі, маркетинг та менеджмент у видавничо-поліграфічній справі, розробка та дослідження витратних матеріалів друкарства [12].

Матеріали даного фахового збірника публікуються українською, англійською, російською, польською мовами. Періодичність видання — 4 випуски на рік. Наклад — від 200 до 750 (вип. 1 (3) за 2004 р.) примірників.

Вже з перших випусків збірник отримав позитивні відгуки як в Україні, так і за кордоном — у Росії, Німеччині, Білорусі, Польщі, Узбекистані. Завдяки йому розширилися наукові зв'язки ВПІ НТУУ «КПІ» з іншими ВНЗ й науковими закладами Києва, України та зарубіжжя. Редакційною колегією було укладено угоду з Московським державним університетом друку (МДУД) про співпрацю щодо публікації наукових досліджень українських авторів у науково-технічному журналі «Проблемы полиграфии и издательского дела», а матеріалів російських авторів — у збірнику «Технологія і техніка друкарства».

Здійснивши аналіз 33 випусків збірника наукових праць за 2003–2011 рр., було виявлено, що найбільша загальна кількість авторів — 65 (з них — 61 українських) була у вип. 1 (27) за 2010 р., найменша — 26 у вип. 3–4 (9–10) за 2005 р. Найбільша кількість установ — 18 (з них — 16 українських) представлена у вип. 2–3 (4–5) за 2004 р., найменша — 4 у вип. 3 (29) за 2010 р.

Серед українських установ НТУУ «КПІ» та Українська академія друкарства (УАД, м. Львів) займають лідируючі позиції за кількістю авторів, що публікуються в збірнику. Найбільша сукупна кількість авторів цих уста-

нов — 51 була у вип. 1 (27) за 2010 р. і становила 78,46 % від загальної кількості авторів та у вип. 1 (31) за 2011 р., що відповідає 83,61 %.

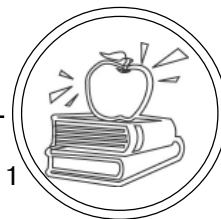
Аналізуючи кількість зарубіжних установ, автори яких публікуються в збірнику наукових праць, в розрізі країн, виявлено, що представники Росії опублікували свої статті в 16 випусках, Польщі — 15, Білорусі — 8, Болгарії — 4, Німеччині — 2, Узбекистану — 1. Найбільша кількість зарубіжних авторів — 38 була у вип. 3 (29) за 2010 р., який був присвячений публікаціям викладачів, працівників та аспірантів МДУД, найменша — по 1 автору — була у чотирьох випусках: 3–4 (9–10) за 2005 р., 4 (14) за 2006 р., 3–4 (17–18) за 2007 р., 2 (28) за 2010 р.

Детальний аналіз кількості авторів, установ подано в табл. 1, 2, 3.

Як бачимо, збірник наукових праць ВПІ НТУУ «КПІ» дійсно є важливим комунікаційним джерелом не лише для вітчизняної видавничо-поліграфічної та книготорговельної сфери, але й має певний вплив на міжнародні фахові комунікаційні процеси. Разом з тим, помітно, що в останні роки спектр країн, залучених до науково-професійної комунікації посередництвом збірника, зменшився.

«Технологія і техніка друкарства» має свій сайт, який можна знайти за адресою: <http://druk.kpi.ua>. Матеріали сайту доступні англійською, російською, українською мовами. Основні розділи, так звана навігація: Загальне; Розділи журналу;

КНИГОЗНАВСТВО

Таблиця 1

Кількісний аналіз авторів та установ, де працюють автори
«Технології та техніки друкарства», 2003–2005 рр.

Показник	2003		2004			2005		
	1	2	1 (3)	2-3 (4-5)	4 (6)	1 (7)	2 (8)	3-4 (9-10)
Кількість авторів (українських, зарубіжних)	33 (24, 9)	33 (25, 8)	48 (30, 18)	52 (49, 3)	46 (43, 3)	34 (31, 3)	34 (26, 8)	26 (25, 1)
Кількість установ (українських, зарубіжних)	10 (6, 4)	11 (6, 5)	14 (8, 6)	18 (16, 2)	15 (13, 2)	7 (5, 2)	10 (7, 3)	6 (5, 1)
Кількість зарубіжних установ в розрізі країн (кількість авторів):								
Білорусь		1 (4)						
Болгарія						1 (1)	1 (1)	
Німеччина	1 (2)							
Польща	2 (5)	2 (3)	4 (10)	1 (2)	2 (3)	1 (2)	2 (7)	
Росія	1 (2)	2 (1)	1 (2)	1 (1)				1 (1)
Узбекистан			1 (6)					
Кількість авторів:								
НТУУ «КПІ»	10	15	19	11	24	19	14	19
УАД	9	5		15	7	4	1	2

Таблиця 2

Кількісний аналіз авторів та установ, де працюють автори
«Технології та техніки друкарства», 2006–2008 рр.

Показник	2006			2007		2008		
	1-2 (11-12)	3 (13)	4 (14)	1-2 (15-16)	3-4 (17-18)	1 (19)	2 (20)	3-4 (21-22)
Кількість авторів (українських, зарубіжних)	45 (42, 3)	38 (34, 4)	29 (28, 1)	52 (46, 6)	51 (50, 1)	42 (40, 2)	49 (45, 4)	52 (50, 2)
Кількість установ (українських, зарубіжних)	11 (9, 2)	12 (8, 4)	14 (13, 1)	12 (9, 3)	12 (11, 1)	8 (6, 2)	10 (8, 2)	9 (8, 1)
Кількість зарубіжних установ в розрізі країн (кількість авторів)								
Білорусь							1 (2)	
Болгарія				1 (1)				1 (2)
Німеччина						1 (1)		
Польща	1 (2)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)			
Росія	1 (1)	3 (3)		1 (4)		1 (1)	1 (2)	
Кількість авторів:								
НТУУ «КПІ»	22	14	11	26	33	27	32	38
УАД	9	3	3	6	6	6	1	4

Таблиця 3

Кількісний аналіз авторів та установ, де працюють автори
«Технології та техніки друкарства», 2009–2011 рр.

Показник	2009			2010				2011		
	1-2 (23-24)	3 (25)	4 (26)	1 (27)	2 (28)	3 (29)	4 (30)	1 (31)	2 (32)	3 (33)
Кількість авторів (українських, зарубіжних)	54 (46, 8)	46 (42, 4)	43 (40, 3)	65 (61, 4)	57 (56, 1)	39 (1, 38)	64 (61, 3)	61 (57, 4)	49 (45, 4)	40 (укр.)
Кількість установ (українських, зарубіжних)	8 (5, 3)	8 (6, 2)	9 (7, 2)	9 (6, 3)	8 (7, 1)	4 (1, 3)	8 (7, 1)	7 (5, 2)	6 (5, 1)	6 (укр.)
Кількість зарубіжних установ в розрізі країн (кількість авторів):										
Білорусь	1 (6)	1 (3)		1 (2)			1 (3)	1 (3)	1 (4)	
Польща		1 (1)	1 (1)	1 (1)						
Росія	2 (2)		1 (2)	1 (1)	1 (1)	3 (38)		1 (1)		
Кількість авторів:										
НТУУ «КПІ»	32	26	26	50	41	1	36	43	32	30
УАД	9	6	5	1	3		12	8	4	3

КНИГОЗНАВСТВО

Редакційна колегія; Інформація для авторів; Адреса, телефони, e-mail редакції; Архів журналу; Publications; Full text articles; Друкарство молоде; Зворотній зв'язок; Останні повідомлення.

На сторінці «Загальне» повідомляється, що збірник наукових праць «Технологія і техніка друкарства» виходить щоквартально і складається з таких розділів: фахова підготовка; технологічні процеси; машини і автоматизовані комплекси; поліграфічні матеріали, менеджмент виробництва; редагування, книгознавство; дизайн (моделювання, оформлення видань та паковань); наукові новини (доповіді, повідомлення, реферати наукових робіт). Сторінка «Розділи журналу» містить цей самий перелік, але «Фахову підготовку» замінено на розділ «Педагогіка професійної освіти. Атестація наукових педагогічних кадрів».

«Архів журналу» на сайті, доступний українською мовою, на момент написання статті вміщував інформацію про випуски збірника за 2003—2008 рр. Структура архіву — це бібліографічні описи статей, розташовані за відповідними розділами. Починаючи з вип. 3—4 (21—22) за 2008 р., крім бібліографічних описів можна побачити УДК кожної статті, анотацію українською та англійською мовами, кількість ілюстрацій, таблиць, за їх наявності, та кількість назв використаних авторами джерел. «Архів журналу», якщо використовувати для перегляду інші мови, відрізняється від україномовної версії: вміщує інформацію про

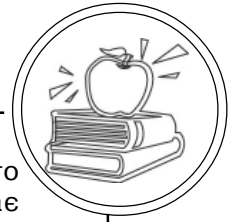
випуски за 2004—2010 рр. (російська) та 2003—2008 рр., вип. 1—2 (23—24) за 2009 р. (англійська).

Архів збірника наукових праць доступний також через електронні ресурси Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського: за адресою www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Titd/texts.html маємо можливість переглянути випуски за 2008—2010 рр. та вип. 1 (31) за 2011 р.

На сторінці «Публікації» існує можливість здійснити пошук. Для цього у вікні «область пошуку» потрібно ввести назву публікації, а у вікні «поле публікації» є можливість вибрати одне з п'яти запропонованих полів: автор, рік, номер, назва, класифікація (варіанти назв полів дублюються англійською мовою).

Сторінка «Full text articles» — це повнотекстові статті журналу в PDF форматі відповідно до року випуску. 2004 рік містить 90 джерел, 2005 — 62, 2006 — 66, 2007 — 59, 2008 — 82, 2009 — 83, 2010 — 126, 2011 — 64. Деякі статті в цьому списку представлені тільки бібліографічним описом.

Варто зазначити, що веб-сайт «Технології і техніки друкарства» — один з чотирьох веб-сайтів друкованих журналів НТУУ «КПІ». Розглядаючи його місце у Webometrics рейтингу, дослідники вказують на перевагу цього видання з-поміж інших часописів НТУУ «КПІ» за показниками цитування (PR) та цінні файли (RF) [Технологія і техніка друкарства. — 2010. — Вип. 4 (30). — С. 264].

Висновки

Можна стверджувати, що науковий збірник ВПІ НТУУ «КПІ» дійсно є важливим джерелом науково-практичної інформації та засобом комунікації між фахівцями у сфері видавничої справи, поліграфії і книгорозповсюдження. Завдяки цілеспрямованій редакційній політиці він поширює свій вплив не лише на вітчизняну галузь, але й створює відповідні міжнародні науково-професійні комунікаційні зв'язки.

Веб-сайт спеціалізованого наукового видання займає відповідне місце у системі професійних інтернет-ресурсів і виконує свою роль поширення та архівного зберігання науково-теоретичних та практичних матеріалів у видавничо-поліграфічній та книготорговельній галузях. Разом з тим, структура, наповнення, оперативність ведення сайту та доведення інформації про нього до потенційних користувачів потребують удосконалення.

1. Научные коммуникации и информатика [Текст] / А. И. Михайлов, А. И. Черный, Р.С. Гиляревский ; АН СССР, ВИНТИ. — М. : Наука, 1976. — 435 с.
2. Артамонова Н. О. Засоби наукових комунікацій у медичній галузі [Текст] / Н. О. Артамонова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. — 2008. — № 4. — С. 70—78.
3. Шемаєва Г. В. Система науково-галузевих комунікацій: теоретико-методологічне обґрунтування [Текст] / Г. В. Шемаєва // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. — 2009. — № 1. — С. 72—77.
4. Шемаєва Г. Електронні періодичні видання наукових установ України в системі наукових комунікацій [Текст] / Г. Шемаєва // Бібл. вісн. — 2006. — № 5. — С. 8—13.
5. Пашкова В.С. Національні бібліотечні асоціації: 1876—2008 [Текст] : монографія / В.С. Пашкова. — Х. : Акта, 2009. — 332 с.
6. Коновець О. Ф. Науково-просвітницька преса України XIX — перша третина XX ст. Історія. Теорія. Практика [Текст] : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.10 / Коновець О. Ф. ; Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. — К., 1994. — 39 с.
7. Ярошенко Т. О. Електронний журнал в системі інформаційних ресурсів бібліотеки: друга половина XX — початок XXI ст. [Текст] : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.08 / Т. О. Ярошенко ; НАН України, НБУ ім. В. І. Вернадського. — К., 2008. — 20 с.
8. Макуха М. Історія створення часопису «Друкарство» [Текст] / М. Макуха // Теле- та радіожурналістика. — 2010. — Вип. 9, ч. 1. — С. 61—68.
9. Сухацька Т. П. Організація рекламної діяльності у ЗМІ на прикладі часопису «Друкарство» / Т. П. Сухацька // Технологія і техніка друкарства = Technology and technique of typography : зб. наук. пр. / НТУУ «КПІ», ВПФ. — К., 2003. — Вип. 2. — С. 122—127.
10. Побідаш І. Л. Часописи галузі видавничої справи та редагування [Текст] / І. Л. Побідаш, Г. Борисовська // Технологія і техніка друкарства = Technology and technique of typography : зб. наук. пр. / НТУУ «КПІ», ВПІ. — К., 2010. — Вип. 2. — С. 171—178.
11. Дмитрів Л. Й. Фаховий часопис для видавців: основні засади функціонування в контексті розвитку сучасної видавничої справи (світовий та український досвід) [Текст] : автореф. дис. ... канд. наук з соціал. комунікацій : 27.00.05 / Дмитрів Л. Й. ; Класич. приват. ун-т. — Запоріжжя, 2009. — 19 с.
12. Киричок П. О. Видавничо-поліграфічному факультету — 50 років [Текст] / П. О. Киричок // Технологія і техніка друкарства = Technology and technique of typography : зб. наук. пр. / НТУУ «КПІ», ВПФ. — К., 2004. — Вип. 2—3. — С. 4—14.

Рецензент — Н. І. Передерієнко, к.е.н.,
доцент, НТУУ «КПІ»

Надійшла до редакції 15.03.12